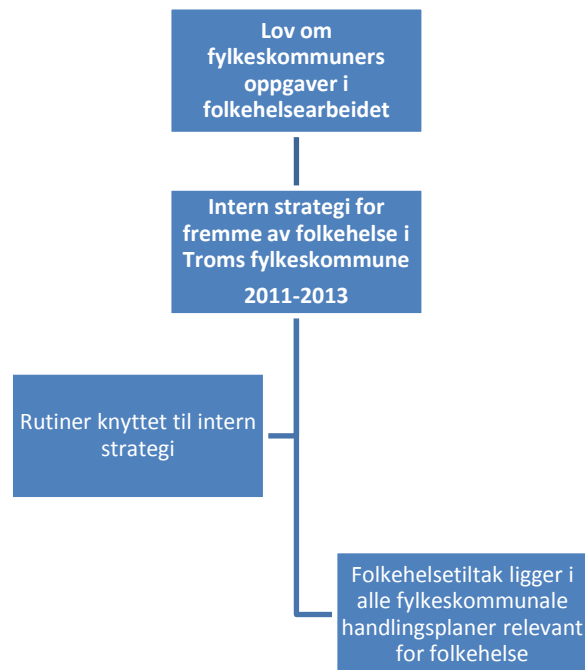

**Intern strategi for fremme
av folkehelse i
Troms fylkeskommune
2011-2013**

Vedtatt av fylkesrådet i Troms 16. mai 2011 i sak 111/11.

Grafisk fremstilling av strategien:

Definisjoner og begrepsavklaringer

Folkehelse: Folkehelse handler om befolkningens helse på gruppenivå, og påvirkes av de levekår som bidrar til å fremme eller hemme god helse i befolkningen. Eksempelvis boligforhold, økonomi, utdannings- og arbeidsmuligheter, helse- og velferdstilbud, sosial tilhørighet, ytre miljø og levevaner.

Folkehelsearbeid: Folkehelsearbeid er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme folkehelsen. Folkehelsearbeid er et tverrfaglig område som berører mange samfunnssektorer. Folkehelsearbeid innebærer å styrke faktorer som virker positivt på folkehelsen og å svekke faktorer som medfører helserisiko. Helsesektoren bidrar med noen tiltak i forhold til dette, men hovedsakelig er en avhengig av tiltak fra andre samfunnssektorer som for eksempel samferdsel, utdanning og kultur.

Forord

Fra 1. januar 2010 fikk fylkeskommunen et lovpålagt ansvar for å fremme folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt. Denne strategien er en oppfølging av denne loven.

Folkehelsearbeid er et tverrfaglig område som berører mange samfunnssektorer. Samfunnsmedisiner Peter F. Hjort sa det slik: *forebyggende arbeid er i alt vesentlig politikk, og all politikk er i virkeligheten helsepolitikk, fordi alle beslutninger berører helsen, enten det dreier seg om bolig, sysselsetting, samferdsel, økonomi eller undervisning.* Dette illustrerer at ansvaret for folkehelsearbeidet hovedsaklig ligger til andre sektorer enn helsetjenesten. Som regional utviklingsaktør, planmyndighet og tjenesteyter spiller dermed fylkeskommunen en viktig rolle i folkehelsearbeidet. Fylkeskommunen har ansvar for en rekke sektorer hvor tiltak kan bidra til å fremme god helse.

Tiltak som fremmer helsen vil på sikt gi en gevinst i form av økt livskvalitet. Det er positivt, ikke bare for den enkelte, men for hele samfunnet. Folks helse er en av samfunnets viktigste ressurser. Jeg ønsker at vi skal forebygge mer og reparere mindre. Det er imidlertid viktig å huske at folkehelsearbeid er et langsiktig arbeid og effektene av tiltakene ligger ofte langt frem i tid. Det er derfor avgjørende at det fins politisk vilje til å styre samfunnsutviklingen mot et mer helsefremmende samfunn.

Vi tar med dette grep for å fremme folkehelse innen alle de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt. Denne strategien skal bidra til en sterkere samordning av denne innsatsen internt i Troms fylkeskommune og er et supplement til våre øvrige fylkeskommunale planer som er relevante for folkehelsearbeidet.

Tromsø, juni 2011

Mariam Rapp
fylkesråd for kultur, miljø og helse

Innledning

Fylkesrådet i Troms vedtok den 8.2.11 i sak 19/11 at det skulle utvikles en strategi inkludert prioriterte tiltak for fremme av folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt, som en oppfølging av *lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet*. Bakgrunnen for fylkesrådets vedtak var et behov for en sterkere samordning av folkehelseinnsatsen internt i Troms fylkeskommune.

Fra å ha vært en frivillig oppgave ble folkehelsearbeid en lovpålagt oppgave for landets fylkeskommuner fra 1.1.2010 gjennom *lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet*. Jf. § 3 i denne, skal fylkeskommunen fremme folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt, herunder regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting. Hele loven er å finne i vedlegg 1. Våren 2011 legges det fram for Stortinget forslag til ny folkehelselov. Denne loven vil regulere folkehelseansvaret mellom forvaltningsnivåene og skal gjelde fra 1.1.2012. Gjeldene lov foreslås videreført i denne.

Troms fylkeskommune har utviklet et planverk for folkehelsearbeid. *Fylkesplan for Troms 2010-2013* slår fast at folkehelse skal være et regionalpolitisk utviklingsområde i Troms. Videre heter det at hensynet til befolkningens helse og trivsel skal sikres gjennom en sterk politisk forankring og gjennom areal- og samfunnsplanleggingen. Troms fylkeskommune har et mål om at oppvekst- og levekårene for alle i Troms skal bedres gjennom helsefremmende og forebyggende arbeid lokalt og regionalt.

Førende for folkehelsearbeidet i Troms fylkeskommune er *Folkehelse, idrett og friluftsliv. Handlingsplan for Troms 2008-2013*. Visjonen for folkehelsearbeidet i Troms er: *Folkehelsepolitikken i Troms skal bidra til livsglede og gode levekår for befolkningen*. Handlingsplanen lanserer tiltak som krever tverretattlig samarbeid, blant annet innenfor utdanning, samferdsel og tannhelse. Videre har fylkeskommunen en rekke strategier og handlingsplaner relevant for folkehelsearbeidet, blant annet knyttet til frafall i vgs, universell utforming, gang- og sykkeltilrettelegging, eldrepolitikk og trafikksikkerhet. Relevante planer er listet opp i vedlegg 2. Denne strategien er således et supplement til allerede vedtatte planer innen folkehelseområdet i Troms fylkeskommune.

Alle fylkeskommunale etater bidrar i folkehelsearbeidet. En rekke av innsatsområdene innen folkehelsearbeidet er også sektorovergripende. Utfordringen er å forankre folkehelsearbeidet i alle etater, og samordne innsatsen slik at fylkeskommunen fremstår som en enhetlig og tydelig folkehelseaktør. Denne strategien skal bidra til å møte disse utfordringene.

Strategiens mål er:

Troms fylkeskommune skal fremstå som en enhetlig og tydelig folkehelseaktør og fremme folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt.

Fremme av folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt

Fylkeskommunen er en sentral regional utviklingsaktør. Fylkestinget er regional planmyndighet, og fylkeskommunen har en veiledende rolle i kommunenes planarbeid.

Fylkeskommunens tjenestetilbud omfatter videregående opplæring, tannhelsetjeneste, kultur, næring og samferdsel. I det følgende beskrives noen eksempler på hvordan folkehelsearbeidet angår hvert av disse tjenesteområdene:

Videregående opplæring: Sosiale forskjeller i befolkningen gjenspeiles også i helsemessige ulikheter. Gjennomføring av videregående skole for å sikre utdanning og arbeid er derfor viktig i et folkehelseperspektiv. Videre vil det å legge til rette for gode levevaner i bidra til å påvirke og legge grunnlaget for sunne og positive valg både under skoletiden og senere i livet.

Tannhelse: Tannhelse utgjør en viktig del av helsa. God behandling og forebyggende tiltak knyttet til de faktorer som påvirker tannhelsen er også sentralt for å utjamne sosiale helseforskjeller.

Samferdsel: God infrastruktur knyttet til syklende og gående er essensielt for å fremme fysisk aktivitet, og utbygging av gang- og sykkelanlegg har vist seg å være et svært effektivt tiltak for å bedre folkehelsen. For å øke tilgjengeligheten for alle er tilrettelegging for parkering, blant annet i utfartsområder, sentralt. Likeledes er universell utforming av kollektivtransport viktig. Videre er trafiksikkerhetstiltak et viktig ledd i det skadeforebyggende arbeidet.

Næring: Det er en særlig utfordring å se næringsutvikling i sammenheng med folkehelse. Befolkningens helse er blant samfunnets viktigste ressurs. Jobbmuligheter, trygge arbeidsplasser og næringsinntekter i lokalsamfunnene har også innvirkning på livskvalitet og folkehelsen.

Kultur: Kulturtilbud, inkludert idrett og friluftsliv, bidrar til økt livskvalitet for den enkelte, mer fysisk aktivitet og verdifulle naturopplevelser. Like viktig er det at kulturtilbud gir fellesskapsfølelse og bidrar til utvikling av sosiale nettverk, lokalsamfunnsutvikling og økt bolyst.

Videre er Troms fylkeskommune en stor arbeidsgiver, og fokus på helse i arbeidslivet er viktig i et folkehelseperspektiv. Tilrettelegging, inkludert universell utforming, av fylkeskommunale bygg og eiendommer vil også bidra til fremme av folkehelse.

Strategi, rutiner og tiltak

For å oppnå målet om å fremstå som en enhetlig og tydelig folkehelseaktør og fremme folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt, legges følgende strategi til grunn:

Strategi

Troms fylkeskommune skal:

- være en sterk pådriver for folkehelsearbeidet i Troms
- bevisstgjøre, synliggjøre og samkjøre folkehelsearbeidet internt i fylkeskommunen
- etablere rutiner for fremme av folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt
- følge opp og koordinere vedtatte planer og tiltak innen folkehelseområdet
- fremskaffe oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer som grunnlag for regional utvikling
- prioritere tiltak knyttet til sosial ulikhet
- vurdere folkehelseperspektivet i alle saker, herunder regional planlegging og i veiledning og støtte i kommunalt planarbeid

Strategien skal etablere rutiner for fremme av folkehelse innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt. Disse er:

Rutiner

- Folkehelseiltak i egen tjenesteyting som går på tvers av etatene skal forankres i de aktuelle etatene. Det skal etableres et samarbeid og en arbeidsdeling mellom etatene i slike saker.
- Tverretatlige møter om folkehelse gjennomføres minst en gang i halvåret og ellers ved behov. Kulturetaten koordinerer slike møter.
- Kulturetaten har rådgivnings- og samordningsansvar for folkehelse i fylkeskommunen. Etaten skal orienteres om relevante saker.
- Årlig orientering med tilstandsrapport i fylkestinget om fylkeskommunens folkehelsearbeid og folkehelsestatus i Troms.
- Folkehelse skal være et sjekkpunkt i all saksbehandling.

Mange folkehelseiltak er vedtatt i ulike fylkeskommunale planer. Tiltak som ikke enda er iverksatt skal settes i gang. I tråd med strategien skal planer og tiltak iverksettes gjennom en sterkere samkjøring mellom etatene. Rutinene vil bidra til dette. Gjennom et sterkere samarbeid skal også nye tiltak utvikles.

Tiltak

Troms fylkeskommune skal prioritere tiltak på bakgrunn av folkehelseutfordringer i Troms, og ha et særlig fokus på følgende tre innsatsområder knyttet til fylkeskommunens oppgaver:

- fremme folkehelse gjennom regional planlegging
- helsefremmende videregående skoler
- tilrettelegging for fysisk aktivitet og friluftsliv.

Gjennomføring

Ansvar for gjennomføringen av denne strategien ligger til fylkeskommunen som sådan. Folkehelsearbeidet må forankres i alle etater.

Oppfølging

Strategien for perioden etter 2013 skal vurderes videre og ses i sammenheng med utvikling av regional planstrategi og revisjon av *Fylkesplan for Troms 2010-2013* og *Folkehelse, idrett og friluftsliv - Handlingsplan for Troms 2008-2013*.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet

§ 1. Fylkeskommunens ansvar i folkehelsearbeidet

Fylkeskommunen skal fremme folkehelse herunder trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge sykdom, skade eller lidelse, samt bidra til en jevnere sosial fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for fylkeskommuner. Det som er fastsatt for fylkeskommuner i denne loven, gjelder også for Oslo kommune.

§ 3. Fylkeskommunens oppgaver med å fremme folkehelse

Fylkeskommunen skal fremme folkehelse jf. § 1 innen de oppgaver som fylkeskommunen er tillagt, herunder regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Fylkeskommunen skal være pådriver for, og samordne folkehelsearbeidet i fylket, bl.a. gjennom alliansebygging og partnerskap og ved å understøtte kommunenes folkehelsearbeid.

To eller flere fylkeskommuner kan samarbeide om å utføre oppgaver etter loven når det er hensiktsmessig for å samordne arbeidet over fylkesgrenser.

§ 4. Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i fylket

Som grunnlag for folkehelsearbeidet i fylket, jf. § 3, skal fylkeskommunen ha den nødvendige oversikt over helsetilstanden i fylket og de faktorer som kan virke inn på denne, herunder trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale helseforskjeller.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til fylkeskommunens oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i fylket, herunder om plikt til å gjennomføre befolkningsundersøkelser, og om innholdet i og gjennomføringen av slike undersøkelser i fylket.

§ 5. Ikrafttreden

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 679.

Vedlegg 2: Fylkeskommunale planer relevant for folkehelsearbeidet

- Fylkesplan for Troms 2010-2013
- Folkehelse, idrett og friluftsliv. Handlingsplan for Troms 2008-2013
- Regionalt utviklingsprogram 2010-2013
- Tilgjengelighet for alle. Handlingsplan for universell utforming i Troms fylkeskommune 2009-2013
- Eldrepolitisk handlingsplan
- Handlingsplan for gang- og sykkeltilrettelegging i Troms 2011-2020
- Handlingsplan for trafiksikkerhet i Troms 2008-2011
- Ungdommens transportplan
- Fylkesveiplan 2010-2019
- Sykkelstrategi (er under utarbeidelse våren 2011)
- Tid for mestring! Strategiplan for videregående opplæring i Troms 2010-2013
- Tid for mestring! Handlingsplan for videregående opplæring i Troms 2010-2011
- Strategiplan for voksenopplæring 2007 - 2012
- Handlingsplan i forbindelse med seksuell trakassering i videregående skole
- Fylkestingsmelding 1:2007: Tannhelsemelding i Troms